

TARTU ÜLIKOOLI MAGISTREID 2011

Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudis kaitsti 2011. aastal 31 magistritööd.

Eesti keele erialal said magistrikraadi kolm üliõpilast.

Grethe Juhkasoni uurimus „Võru momentaanid ja frekventatiivid” (juhendajad Riho Grünthal ja Karl Pajusalu, retsensent Liina Lindström) vaatleb võru momentaanide ja frekventatiivide tuletussüsteemi, analüüsib ja kirjeldab verbide tähenduslikku ja morfofonoloogilist struktuuri deskriptiivsünkroonilise meetodiga. Töö tuletusanalüüsi ja selle tulemusi on võimalik kasutada õppematerjalide koostamisel ning võru keele õpetamisel.

Katri Kralli töö „Parandav tagasiside keelekümblusklassis” (juhendajad Re-

nate Pajusalu ja Kristiina Praakli, retsensent Sirli Parm) uurib, milliseid parandusmehhanisme õpetaja kõige rohkem kasutab ning millised neist on kõige efektiivsemad. Uurimuse informantideks on ühe Kohtla-Järve vene õppekeele kooli keelekümblusklassi õpilased.

Triin Lõbu magistritöö „Hulgasõnade kasutamisest eesti kirjakeeles” (juhendaja Külli Habicht, retsensent Annika Valdmets) eesmärgiks on analüüsida hulgasõnade kasutamist eesti kirjakeeles XVII sajandist tänapäevani. Töö kirjeldab hulgasõnade *palju, mitu, osa, enamik (enamus)* ja *mõni* tarvitamist hulgasõna- ja nimisõnafrasides ning jälgib, missugused muutused on toimunud aja jooksul hulgasõnade kasutamises eri tüüpi fraaside koosseisus.

Eesti keele võõrkeelena erialal kaitsiti samuti kolm magistritööd.

Nele Nikopensiuse töö „Euroopa Parlamendi istungite stenogrammide tõlkimise probleemid ja eurokeel” (juhendaja Silvi Tenjes, retsensent Raili Pool) tutvustab nn eurokeelt, analüüsib stenogrammide tõlgete kitsaskohti ning annab soovitusi probleemide vältimiseks.

Svetlana Gordijenko magistritöö „4. klassi õpilaste eesti-vene koodivahe- tusest keelekümbelklassi näitel” (juhendaja Kristiina Praakli, retsensent Madis Arukask) käsitleb eesti-vene koodivahe- tuse funktsioone ühe Ida-Virumaa kooli mitmekeelse suhtluse näitel.

Giedrė Žilinskaitė magistritöö „Liitnimisõnad leedu keeles ja nende võrdlus eesti keele liitnimisõnadega” (juhendajad Sirje Rammo ja Birute Klaas- Lang, retsensent Maarika Teral) annab ülevaate leedu keele liitsõnade struk- tuurist ning vaatleb eesti ja leedu keele liitsõnade kasutamise ja moodustamise erinevusi ja sarnasusi.

Keeletoimetaja erialal kaitsti viis magistritööd.

Merli Toome töö „Eesti liitverbide ja pöördmoodustiste analüüs ÕS 2006 materjali põhjal” (juhendajad Helle Metslang ja Silvi Vare, retsensent Eva Velsker) eesmärgiks on välja selgitada *adjektiiv+verb-* ja *substantiiv+verb-*tüüpi verbide moodustamise viisid ning anda nende kohta kokkuvõtlik ülevaade, samuti uurida, kui suur osa analüüsita- vatest kompleksverbidest on eesti keeles kinnistunud ja aktiivselt kasutusel.

Silja Lani töö „Raamatu „Lapse läbi- vaatus” eessõna ja neljanda ning küm- nenda peatüki toimetamine” (juhendaja Katrin Kern, retsensent Egle Pullerits) käsitleb meditsiiniteksti toimetamist. Erilist tähelepanu pööratakse keele- tarvitusele, lauseehitusele, sõnakordus- tele, lühenditele.

Eva Patuse magistritöö „Viljandi maakonnaajalehe Sakala artiklite keeleline toimetamine” (juhendaja Katrin Kern, retsensent Reet Kasik) käsitleb

ajalehekeele stiili, Eesti ja välismaa stiiliraamatuid, annab ülevaate Sakala keelelisest toimetamisest ning esitab artiklite toimetamistöö analüüsi.

Elise Järviku uurimus „Laadivahel- duse taandumine eesti kirjakeeles” (juhendaja Külli Habicht, retsensent Külli Prillop) vaatleb 30 laadivaheldus-liku sõna tegelikku kasutamist, et selgi- tada, kas ja kuidas avaldub tänapäeva eesti keeles laadivahelduse taandumis- protsess.

Kaisa Kesküla töö „Postpositiooni *peale* ja allatiivi paralleelse kasutuse korpusanalüüs” (juhendajad Iona Tra- gel ja Jane Klavan, retsensent Anni Jürine) eesmärgiks on korpusanalüüsi tulemusena välja selgitada, kas ja mil- liseid (täendus)erinevusi esineb eesti keele koha- ja abstraktsete suhete väl- jendamisel olenevalt sellest, kas väljen- dis kasutatakse kohamarkerina post- positiooni *peale* või allatiivi.

Soome keele ja kultuuri erialal kaitsiti kaks magistritööd.

Kadri Kaljuranna töö „Sõna *ympäri* mitmetähenduslikkus kognitiivse ling- vistika vaatenurgast” (juhendaja Tuomas Huumo, retsensent Kersten Lehis- mets) käsitleb kognitiivse keeleteaduse teoreetilisi lähtekohti ning analüüsib nende soome keele sõnaühendite erine- vaid tähendusi, mis sisaldavad sõnu *ympäri*, *ympäriillä*, *ympäriille* ja *ympä- riltä*. Töö eesmärk on näidata, et sõna *ympäri* erinevad tähendused on olene- mata selle konkreetsusest või abstrakt- susest siiski mingil määral seotud.

Olga Anufrijeva uurimus „Venäjän demonstratiivien vastineet suomessa” („Vene keele demonstratiivide vastad soome keeles”, juhendaja Tuomas Huu- mo, retsensent Raili Pool) selgitab, mil- lised soome keele demonstratiivid (demonstratiivpronomendid, proadjek- tiivid ja proadverbid) vastavad vene keele demonstratiividele. Autor esitab neli reeglit, mis kehtivad enamikul juh- tudest. Töö tulemused on kasutatavad vene emakeelega soome keele õppijate õpetamisel.

Üldkeeleteaduse erialal kaitsti kaks magistritööd.

Maria Reile uurimus „Demonstratiivide kasutus ruumis” (juhendaja Renate Pajusalu, retsensent Jane Klavan) uurib katseliselt eesti keeles deiktiliste vahendite kasutamist ruumilises situatsioonis objektidele viitamisel. Töö annab ülevaate klassikalisest demonstratiivide kui deiktikute käsitlusest, tutvustab demonstratiivide uurimise uuemaid suundi, kirjeldab eesti keele demonstratiive ja demonstratiivide süsteeme, tutvustab läbiviidud katse tulemusi ja analüüsib saadud andmeid.

Mariliis Malahhovi töö „Rollide võtmine ja pakkumine 3–4-aastaste eesti laste rollimängus” (juhendajad Krista Mihkels ja Renate Pajusalu, retsensent Tiit Hennoste) annab ülevaate vestlusanalüüsist ning laste rollimängudest ja nende senisest uurimisest, verbaalsetest ja mitteverbaalsetest vahenditest, mida lapsed kasutavad omavahelises suhtluses ja rollimängudes.

Arvutilingvistika erialal kaitses Raul Sirel magistritöö „Poolautomaatne teadmusbaaside konstrueerimine” (juhendaja Margus Treumuth, retsensent Kaili Müürisep), milles on käsitletud tehisintellektisüsteemide teadmuse esitamist ja teadmusbaaside konstrueerimist kui interdistsiplinaarset probleemi. On loodud eksperimentaalne tarkvara, mille eesmärgiks on lihtsustada dialoogsüsteemide teadmusbaaside konstrueerimist.

Eesti keele ja kirjanduse õpetaja erialal kaitsti kümme magistritööd.

Leelo Punaku uurimus „Oskar Lutsu kaanon Eesti kirjandusõpikutes ja lugemikes” (juhendaja Tiina Ann Kirss, retsensent Andrus Org) uurib, millised Lutsu teosed tõusevad esile, mis jäävad tagaplaanile, millised raamatud on teatud perioodidel eelistatumad ning mida kooliõpikutes üldse ei käsitleta. Töö vaatleb Lutsu teoste kohta uues põhikooli ja gümnaasiumi õppekavas, analüüsib kirjandusõpikuid ja lugemikke.

Marelle Kansonen vaatleb oma töös „Kodukoht õpiobjektina, Tõrva–Helme” (juhendaja Tiina Ann Kirss, retsensent Kersti Lepajõe), milline rahvapärismus liigub vanematelt edasi tänapäevastele lastele, kas pärimuses on koht ka kohamuistenditel, kui hästi tunnevad lapsed oma kodukohaga seotud muistendeid, ning tutvustab autori väljatöötatud Tõrva–Helme–Tõrva õpperada.

Erika Udaltsova töö „9. klassi kirjanduse õppematerjalid uue ainekava taustal” (juhendaja Andrus Org, retsensent Priit Kuusk) tutvustab kirjandusõpetuse kontseptsiooni ning annab ülevaate uue kirjanduse ainekava õppesisust ja tegevustest, mida on käsitletud 9. klassi õppematerjalides. Töös võrreldakse uue ja vana õppekava rõhuasetusi ning vaadatakse seda, kuidas vanu õppematerjale uue ainekavaga kohandada.

Kerli Perendi töö „Infootsinguoskuse arendamine gümnaasiumis” (juhendaja Martin Ehala, retsensent Kersti Lepajõe) tutvustab uue õppimise teooriat ja toob välja infootsinguoskuse olulisuse. Töös otsitakse võimalusi selle oskuse õpetamiseks keskkooliõpilastele ning pakutakse välja praktilisi ülesandeid infootsinguoskuse arendamiseks, toetudes disainõppe põhimõtetele ning lähtudes uue õppekava eesmärkidest.

Triinu Laari magistritöö „Suhtluspädevuse arendamisvõimalusi gümnaasiumi eesti keele ainekava alusel” (juhendaja Kersti Lepajõe, retsensent Martin Ehala) annab ülevaate suhtluspädevuse mõistest ning tutvustab erinevaid õppemeetodeid, mille abil saab emakeeletundides suhtluspädevust arendada.

Pille Saare töö „Sõnavara arendamine gümnaasiumi emakeeleõpetuses ilukirjanduse kaudu” (juhendaja Martin Ehala, retsensent Karin Soodla) uurib gümnaasiumiõpilaste sõnavaratundmist ning näitab, et ilukirjanduse lugemine on sõnavara arendamiseks tõhus vahend. Töös esitatakse gümnaasiumiõpilaste seas läbiviidud sõnavaratundmise uuringu tulemusi.

Anni Tammemäe uurimus „Eesti koolinoorte keelehoiakud” (juhendaja Martin Ehala, retsensent Anastassia Zabrodsckaja) tutvustab maailma keelte olukorda, käsitleb Euroopa Liidu keelealast tegevust ja tõlkimisküsimusi, annab ülevaate eesti keele objektiivsest elujõulisusest, kirjeldab õpilaste keelehoiakualaste uuringute teoreetilisi aluseid ja andmeanalüüsi tulemusi ning esitab eesti keele säilimisele kaasa aitavad suunised ja ettepanekud.

Mari Teesalu töö „Poiste ja tüdrukute soorituse erinevus gümnaasiumiastme emakeeleõppes” (juhendaja Martin Ehala, retsensent Maigi Vija) annab ülevaate võimalikest bioloogilistest, psühholoogilistest, sotsiaalsetest ja kultuurilistest teguritest, mis mõjutavad eri sugupoolte tulemuslikkust. Probleemi uurimiseks on kasutatud Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse riigeksamikirjandite analüüsi aastatel 2006–2010. Töö annab praktilisi soovitusi gümnaasiumi emakeeleõpetuse tõhustamiseks.

Maire Roio töö „Emakeeleõpetus õpilaste arvamustes” (juhendaja Martin Ehala, retsensent Maigi Vija) eesmärk on selgitada välja koolinoorte hoiakud emakeeleõpetuse suhtes, käsitleda õpimotivatsiooni kujundavaid tegureid ning seda, kuidas õppekavaarendusega on toetatud õpilaste suhtumist eesti keele ja kirjanduse tundidesse. Töö uurimuslikus osas on esitatud 2009. aasta kevadel noorte hulgas läbiviidud küsitluse analüüs.

Agne Solba magistratöö „Eesti keeles olevad põhivärvid ja värvitoonide nimetused. Õpilaste teadmised põhivärvi ja värvitooni mõistest ning värvitoonide nimetuste moodustamisest” (juhendaja Urmas Sutrop, retsensent Martin Ehala) annab ülevaate eesti keele põhivärvinimetustest ning uurib küsitluste põhjal õpilaste põhivärvinimetuste tundmist ning värvitoonide nimetuste moodustamise oskust. Töö analüüsib ja võrdleb õpilaste teadmisi kooliastmete kaupa ning annab õpetajatele soovitusi.

Mitte-eesti kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja erialal kaitsti viis magistratööd.

Jelena Ivanova töö „Originaal- ja tõlketeksti võrdlusanalüüs multifilmi „Leiutajateküla Lotte” näitel” (juhendaja Ingrid Rummo, retsensent Silvi Tenjes) teoreetiline osa käsitleb filmi ja selle tõlkimist. Töö empiirilises osas hinnatakse multifilmi venekeelse tõlke kvaliteeti järgmiste kriteeriumide järgi: lause vormi ja mõtte säilitamine, info lisandumine või kadumine, stiili ja emotsionaalsuse ning eluliste väärtuste, rahvusliku eripära säilimine.

Olga Boikova töö „Eesti ja vene keele liitsõnad. Liitsõnade tõlkevastete analüüs Kaur Kenderi romaani „Iseisvuspäev” põhjal” (juhendaja Sirje Rammo, retsensent Ingrid Rummo) annab ülevaate kahe keele liitsõnade moodustamisepõhimõtetest ning uurib, mil viisil on romaanis esinevad liitsõnad esitatud venekeelses tõlkes, kui suur hulk venekeelseid tõlkevasteid esineb liitsõnalisel kujul.

Olga Morozova käsitus „Eesti kirjanduse eestikeelsed õppematerjalid vene gümnaasiumi jaoks” (juhendaja Ingrid Rummo, retsensent Tiina Kikerpill) analüüsib kolme õppekomplekti, nende tugevusi ja nõrkusi, võrdleb õppekomplektis esitatud teemasid ainekavaga, analüüsib õpiku struktuuri, kujundust, materjali järjestust.

Julia Simsoni uurimus „Eesti keele omadussõnarektsiooni omandamisest vene õppekeele kooli üheteistkümnendates klassides” (juhendaja Raili Pool, retsensent Elle Vaimann) vaatleb rektsiooni mõistet eesti ja vene keelteaduses, keeltevahelise mõju uurimist, sh veaanalüüsi ja kontrastiivse analüüsi etappe. Töö praktiline osa käsitleb omadussõnarektsiooni omandamist, informantide keelt jälgitakse veaanalüüsi ristlõikelise uuringuga.

Julia Jeroštšenko magistratöö „Mitte-eesti laste kognitiivne koolivalmidus” (juhendaja Tiina Kikerpill, retsensent Ingrid Rummo) uurib, mil määral

erineb eri õppeprogrammide järgi õppivate laste koolivalmidus. Põhjalik ülevaade antakse õppekava, koolivalmiduse ja kooliküpsuse mõistest ja aspektidest ning keelekümbelprogrammidest.

Kultuuriteaduste ja kunstide instituudis kaitsti 2011. aastal üheksa magistritööd.

Teatriteaduse valdkonnas kaitsti neli tööd.

Helena Kesoneni uurimus „„Cyrano de Bergerac” adaptatsiooniteooria ja libretoloogia valguses” (juhendaja Marina Grišakova, retsensent Luule Epner) käsitleb kirjanduse ja ooperi vahelisi suhteid, kasutades teoreetilise alusena adaptatsiooniteooriat. Töö eesmärgiks on leida analüüsitavatest allikatest – Krossi libretost Tambergi ooperile „Cyrano de Bergerac” ja Caini libretost Alfano samanimelisele ooperile – adaptatsioonielemente, vaadelda kirjanduse ja libreto suhet ja analüüsida mõlema ooperi põhjal tehtud lavastusi.

Piret Kuub on oma töös „Näitleja rollis ja etenduse situatsioonis: introspektiivne analüüs” (juhendaja Luule Epner retsensent Kadi Tudre) vaadelnud nähtusi, mille abil näitleja siseneb fiktsioonimaailma, etendaja-mina funktsiooni etenduses ja analüüsinud lavalist tegevust ja emotsiooni.

Heili Lindepuu töös „Sõna- ja kaas-aegse tantsu lavastuste loomeprotsesside võrdlus” (juhendaja Anneli Saro, retsensent Riina Oruaas) on vaadeldud kõigepealt sõnateatrit ja tantsuteatrit. Teise mõttelise osa moodustab prooviprotsessi analüüs, kus on kirjeldatud Tallinna Tantsuteatri tantsulavastuse „Fotolabor. Töötab reaajas” prooviprotsessi.

Agni Lassi magistritöö üritab leida vastust küsimusele „Kuidas me mõistame kaasaegset tantsu?” (juhendaja Luule Epner, retsensent Anneli Saro).

Eesti kirjanduse valdkonnas kaitsti kaks tööd.

Tõnis Parksepa uurimuse „Harold Bloomi mõjuängi teooria teoreetilisel ja praktilisel ristteel” (juhendaja Jaak

Tomberg, kaasjuhendaja Arne Merilai, retsensent Mart Velsker) lähtepunktiks on Harold Bloomi mõjuängi teooria. Vaadeldud on selle teooria teoreetilist ülesehitust ja freudistlikku tausta, samuti teooria kasutamist kirjanduse analüüsimisel. Töö lõpetab mõjuängi vaatlus Juhan Sütiste ja Henrik Visnapuu loominguga näitel.

Erika Reneli käsitluses „Tütarlapse kujutamisi viise 00ndate eesti proosas massikirjanduslike representatsioonitavade taustal” (juhendajad Leena Kurvet-Käosaar ja Marina Grišakova, retsensent Mart Velsker) on avatud kõigepealt Kadri Kõusaare „Ego”, Anti Saare „Nemad kaks” ja Kiwa „Roboti tee on nihe/Salatühik” proosakirjanduslikku tausta ja teiselt poolt käsitletud modelleerimise põhimõtteid moodsates naisteromaanides.

Maailekirjanduse alal kaitsti kolm magistritööd.

Anete Kruusmägi uurimus „Asjad tegelaste maailmades: fenomenoloogiline vaade kirjandusele” (juhendaja Marina Grišakova, retsensent Jaak Tomberg) võtab aluseks väite, et tegelase sise- ja välismaailm on seotud, ning uurib juhtumeid, kus autor on selle seose tekstis välja toonud. Töö põhiküsimuseks on, kuidas avaldub tegelase sise-maailm asjade kaudu. Autor vaatleb asjade kahte funktsiooni kirjanduses: asi võib olla meenutamisaegend, kuid ka kogumisobjekt. Uuritakse, kuidas need kaks funktsiooni väljendavad tegelaste mõtteid ja tundmusi.

Boris Veizeneni uurimuses „Rahvuslik *võõras* prantsuse ja vene 19. sajandi esimese poole reisikirjades venelaste, eestlaste ja baltisakslaste näitel” (juhendaja Kersti Unt, retsensent Liina Lukas) on kõigepealt tutvustatud imagoloogiat kui võrdleva kirjandusteaduse haru ja uuritud reisikirja kui žanri ning reisikirjanduse peamisi traditsiooniliselt väljakujunenud hoiakuid. Autor on uurinud venelase imago tüübi peamisi jooni ja nende konstrueerimise loogikat prantsuse reisikirjanike tekstides,

samuti eestlaste ja baltisakslaste representeerimise põhijooni.

Allan Männi uurimuses „Surma kui eimiski kogemine ja tähendus läbi kirjanduse” (juhendaja Marina Grišakova, retsensent Leo Luks) käsitletakse surmakogemust ja analüüsitakse selle

kontekstis konkreetseid teoseid (Lev Tolstoi „Ivan Iljitši surm”, Thomas Manni „Võlumägi”, Anton Hansen Tammsaare „Varjundid” ja Julio Llamazarese „Kollane vihm”).

TIIA MARGUS, HILLE ROOTS